

TV Dizilerinde İntikam Söylemi: “Ezel” Dizisi Üzerine Bir İnceleme

The Speech of Revenge in TV Series: An Analysis of the Series “Ezel”

Mevlüt Can Koçak, Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi, E-Posta: mevlutcankocak@karabuk.edu.tr
Arzu Kalafat Çat, Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi, E-posta: arzukalafatcat@gmail.com

<https://doi.org/10.47998/ikad.1131617>

Anahtar Kelimeler:

Kitle İletişim Araçları,
Televizyon,
Söylem,
İntikam.

Öz

Kitle iletişim araçları içerisinde yaygın kullanım alanı bulunan televizyon; haber ve bilgi verme, eğitme, eğlendirme, kamuoyu oluşturma gibi işlevlerinin yanı sıra izleyicilerin algıları, tutumları, değer yargıları ve davranış biçimleri üzerinde etkili olabilen, toplumsal gerçekliğin oluşumuna katkı sağlayabilen oldukça güçlü bir araçtır. Televizyonda yer alan söylemler izler kitlenin zihinlerine ekilerek zamanla meşruluk kazanmaktadır. Bu bağlamda televizyonda yaygın ve tekrarlı olarak sunulan şiddet ve saldırganlık içeren söylemler bu tür düşünce ve davranışların toplum tarafından kanıksanmasına sebebiyet verebilmektedir. Televizyon programları içerisinde en fazla izlenme oranına sahip tür olan diziler; temsiller, anlamlar ve söylemler yoluyla ideoloji ve tutumların sanatsal cazibe ortamında izleyicilere aktarımını sağlamaktadır. Bireyin haksızlığa uğraması ya da uğradığını düşünmesi sonucunda geliştirdiği kişisel tepki şeklinde tanımlanan intikam, şiddet ve saldırganlık içeren sorunlu bir davranış olarak kabul edilmekle birlikte dizilerde sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu çalışmada 2009-2011 yılları arasında Show TV ve ATV kanallarında yayınlanan Ezel adlı dizide yer alan intikam söylemi Van Dijk tarafından geliştirilen söylem analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda dizinin intikam teması üzerine kurulu olduğu ve intikam söyleminin yaygın şekilde kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca dizinin retoriklerinin adalet ve eşitlenmenin ancak intikam yoluyla mümkün olabileceği söylemi üzerine kurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Medyanın toplumsal ideoloji ve bilinç üzerindeki etkisi bağlamında değerlendirildiğinde dizide yoğun biçimde yer alan intikam söyleminin izler kitlenin hak ve adalet anlayışını olumsuz etkileme potansiyeli bulunmaktadır.

Keywords:

Mass Media,
Television,
Discourse,
Revenge.

Abstract

In addition to its functions such as news and information, educating, entertaining and forming a public opinion; television, a widely used mass media device, is a rather influential tool that can be effective on the perceptions, attitudes, value judgments and behaviour patterns of the audience and contribute to the formation of social reality. The discourses on television gain legitimacy over time by being cultivated in the minds of the audience. Thus, discourses that contain violence and aggression -which are widely and repeatedly presented on television- may cause such thoughts and behaviours to be gotten used to by society. With the highest viewing rate amongst television programs, TV series provide the transfer of ideologies and attitudes to the audience in an artistic attraction environment through representations, meanings and discourses. Revenge, which is defined as a personal reaction that an individual develops as a result of being wronged or thinking that he has been wronged, is considered a problematic behaviour that includes violence and aggression; but it is frequently emphasized in TV series. In this study, the revenge discourse in the TV series Ezel, broadcasted on channels Show TV and ATV between 2009 and 2011, was analysed using the discourse analysis method developed by Van Dijk. As a result of the study, it was seen that the series was based on the theme of revenge and the discourse of revenge was widely used. Moreover, it is concluded that the rhetoric of the series is based on the discourse that justice and equalization can only be possible through revenge. When evaluated in the context of the effect of the media on social ideology and consciousness, the revenge discourse, heavily featured in the series, has the potential to affect the audience's understanding of rights and justice negatively.

Araştırmacı Orcid ID : 1: 0000-0002-9496-0541, 2: 0000-0003-2960-0790
Geliş Tarihi : 16.06.2022
Kabul Tarihi : 20.09.2022

Giriş

İntikam, kan gütme gibi geleneksel ve kökten bir öç alma arzusunun yanı sıra şahsi bir mesele sebebiyle de ortaya çıkabilen, kötü muamele veya hak yenilmesi durumlarına karşı cevabi nitelikte bir saldırı olarak düşünülebilmektedir (Ülken, 1969, 223). İntikam dürtüsü her şeyden evvel geçmişte yapılanaya karşı bir hesaplaşmayı ifade etmektedir (Löwenheim ve Heimann, 2008: 685). İntikam, bir anlamda kişinin yaşadığı haksız muameleye karşı geliştirdiği şahsi tepkisidir (Gollwitzer ve Denzler, 2009: 840). İntikamla karşılık verme düşüncesi bireyin içinde bulunduğu haklılık duygusu tarafından beslenmekte, bu haklılık duygusu daha da ileriye giderek karşı tarafa zarar verme, güç ve ganimet sağlama hırsına dönüşebilmektedir. İntikamın alınması neticesinde sağlanacak menfaat bireyin zihninde meşrulaştırılmakta (Weber, 2004: 193) zihinsel tasavvur, intikam neticesinde ortaya çıkacak hazza odaklı olması sebebiyle düşmanlığı körükleyerek saldırganlık ve şiddet içeren boyutlara varacak fiiller için motivasyon oluşturabilmektedir (Carruthers, 2016: 30-32). Dolayısıyla geçmiş kaynaklı bir hesaplaşma içeren ve öç alma amacı ile insanı harekete geçiren bir dürtü olan intikam, zihinde filizlenmeye başladığı andan itibaren acı haz ile maskelenebilmekte, bu durum saldırganlık ve şiddet içeren eylemlerin oluşumuna zemin hazırlayabilmektedir.

İntikam içeren eylemler genellikle şiddet barındırmaktadır. Bu sebeple medeni bir toplum içinde intikam, kişinin duygu kontrolünü sağlama noktasındaki zafiyetinin göstergesi /şeklinde algılanarak hoş görülmemesi gereken bir davranış olarak düşünülmektedir. Nitekim intikam davranışı çoğunlukla antisosyal bir eylem olarak yıkıcı etkilere yol açmaktadır. İntikam, yalnızca şiddet içermesi sebebiyle değil, aynı zamanda intikam düşüncesiyle hareket eden kişinin sürekli aynı düşünce ile zihnini meşgul ederek akıl sağlığı üzerinde bir tehdit oluşturması, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi pek çok psikolojik probleme yol açabilme potansiyeli bulunması sebebiyle de sorunlu görülmektedir. Esasında intikama yönelik yaygın görüş onun kontrol altına alınması ve yok edilmesi yönünde olmakla birlikte çok özel durumlarda yapıcı olması koşuluyla intikam olumlu olmaktadır. Baskıcı bir kişiyi vazgeçirmek için yapılan intikam eylemi bu bağlamda düşünülebilir (Tripp vd. 2022: 966-968). Araştırmacılara göre intikam davranışı çoğunlukla bilişsel bir dönemin sonunda ortaya çıkmaktadır (Ysseldyk 2005: 14). Bu görüş çerçevesinde intikam davranışının savunulduğu görüşler olsa da intikam dürtüsü olumlu bir yaklaşım olarak kabul görmemektedir. Başka bir ifadeyle intikam eylemini savunan düşünce onun sapkın, trajik ve adaletsiz olarak görüldüğü akademik yaklaşımla çelişmekte, (Tripp vd. 2022: 966-968) intikamı hak arama davranışı olarak kabul edip olumlayan yaklaşımlarda hak ve adalet kavramları birbiri yerine kullanılarak yanılsamaya sebebiyet verilmektedir. İntikam, adaletin vahşi yöntemlerle elde edilmesi olarak da tanımlanabilmektedir. İnsanlar intikam duygusuyla meşgulken adaletsizlik yaptıkları düşüncesini akıllarına getirmemektedirler. Bireyi intikam duygusuna yönelten herhangi bir konudaki çıkar ya da zedelenen onurunu tamir etme düşüncesi olabileceği gibi bazı durumlarda ise intikam, salt zevk almak amacıyla gerçekleştirilebilmektedir (Bacon, 1902: 19-21). Dolayısıyla bireyler onurlarının kırıldığını hissettiklerinde intikam düşüncesine kapılabilmekte kendilerine yapıldığını düşündüğü haksızlığı giderme, onurunu kurtarma adına misilleme yapma duygusu ile hareket edebilmektedirler.

Gayri meşru bir düşünce olan intikam adil bir eylem olarak görülmemekle birlikte adalet mekanizması içerisinde intikama yer olmayacağı düşüncesi de tamamen gerçeği yansıtmamaktadır. Nitekim mağdur olmuş insanlar uğradıkları zararın manevi tedavisi için de bazı kimselerin cezalandırılmasını istiyor olabilmekte, suçluların cezalandırıldığını görmek mağdurlar için adaletin tecellisi olarak algılanabilmektedir (McLean, 1997: 96). Nietzsche ise adalet ve intikam konusunda oluşan ikilem için şu görüşleri dile getirmektedir: *“Kişi intikamı adalete tercih ediyorsa, daha eski bir kültürün” ölçütüne göre ahlaklıdır, şimdikininki ölçütüne göre ise” ahlaka aykırıdır.”* (2015: 41). Nietzsche’ye göre intikam yoluyla adalet arayışı ilkel ve ahlaksız bir eylem olarak nitelendirilmektedir (Ricœur, 2010: 162). Başka bir ifadeyle intikam ve adalet kavramları çoğu zaman birbirleriyle çelişmektedir. Zira, adalet aranan bir yerde intikam duygusuna yer yoktur (Löwenheim ve Heimann, 2008: 685-700). İntikam eylemini gerçekleştiren kişi davranışın adil olmadığını bildiği halde başka birinin acısı üzerinden intikam almanın verdiği üstünlük duygusu ile ruhsal hazzı ulaşabilmektedir. Ancak intikam üzerinden sağlanan bu tatmin, yeni karşı saldırılar doğurabileceği için acı veren süreçlerin uzamasını ve intikam güdüsünün bir kısır döngü haline dönüşmesini beraberinde getirebilmektedir.

Mağdur olma hissi genellikle çok güçlü intikam duygularını doğurmaktadır. Faillerin hukuki yolla cezalandırılmalarının mağdurdaki intikam duygularını ne oranda ve nasıl etkilediğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen ve 31 mağdur ile yürütülen çalışmada, failin ceza almasından sonra mağdurların intikam duygularının tümüyle ortadan kalkmadığı ancak bir miktar hafiflediği gözlenmiştir. Çalışma sonucuna bakılarak failin ceza almasının intikam duygusunda kısmi bir azalma oluşturduğunu söylemek mümkündür. (Orth, 2004: 62-63). Şiddet barındıran ve mülkiyete ilişkin suçlarla ilgili 100 mağdur üzerinde yapılan bir diğer çalışmada, mağdurların %17’si fırsat olursa faile misilleme yapacaklarını beyan etmiş, %77’si ise failere karşı herhangi bir misilleme davranışı içinde olmayacaklarını belirtmişlerdir (Behavior, 2004 62). Dolayısıyla hukuk sisteminin yargılaması neticesindeki sonuçtan tatmin olan mağdurlar genellikle intikam düşüncesini akıllarına getirmeden, hukuk sisteminin yarattığı tatminsizlik intikam duygusunun oluşumuna zemin hazırlayabilmektedir.

Bu duruma ek olarak Nietzsche ise (2015: 52) şu düşünceleri dillendirmiştir:

“Bir intikam düşüncesine sahip olmak ve bunu uygulamak, şiddetli ama geçici bir ateş nöbetine tutulmak demektir. Uygulayacak gücü ve cesareti olmadan, bir intikam düşüncesine sahip olmak demekse, kronik bir ıstırap, beden ve ruhun zehirlenmesini içten içe yaşamak demektir. Sadece niyetleri gören bir ahlak, her iki duruma da eşit değer biçer; genellikle ilk duruma daha kötü olduğu değeri biçilir (intikam eyleminin belki beraberinde getirdiği kötü sonuçlar yüzünden). Her iki değerlendirme de basiretsizdir.”

Hangi sebebe dayalı olursa olsun intikam alma düşüncesinde öfke ve hırs birlikte gözlemlenmektedir. Bu yönüyle intikam alma ile cezalandırma arasında farklar bulunmaktadır. Cezalandırmada ceza verilen kişinin ıslah edilmesi, doğruyu bulması hedeflenirken öç almada ise daha çok öç alan kişinin duygu tatmini ön planda tutulmaktadır. İntikamın içinde bedensel hazzı da yer vardır. Bu sebeple intikamın verdiği haz duygusu zaman içinde intikam davranışının alışkanlığa dönüşmesi gibi bir tehlikeyi barındırmaktadır. Birey alıştığını doğal olsa veya olmasa da hoşnutsuzluk duyguları içinde gerçekleştirebilmekte, kimi zaman doğal olmayan bu duruma karşı sırf alışkın olması sebebiyle haz da duyabilmektedir (Aristoteles, 1995: 72-73). Karşı tarafa fiziksel ya da

ruhsal acı çektirme sonucunda oluşan tatmin sadistik duyguları beslemektedir (Kaufman, 2013:101). Fromm ise intikam davranışının sebebi olarak zedelenen narsizmi işaret etmektedir (1990: 89). Birey zedelendiği için bir anlamda kendini tedavi etmek amacıyla intihara yeltenmekte, bu durum ise ötekine yönelik saldırgan tutumun gelişmesine önayak olmaktadır.

İntikam duygusuna ilişkin olarak Nietzsche, toplum yaşamı içinde insanlar devamlı olarak “*kendi belleklerini karıştırmayı, hırpalamayı iyi bilirler, en azından biricik sırdaşlarından intikam almak için: utanç icat ettiricidir*” (2015: 54) görüşüne yer vererek kişilerin sırdaşları veya öteki olarak gördükleri için intikam davranışı geliştirebileceğini savunur. Carruthers (2016: 30-35) intikam düşüncesinin yalnızca yabancılara ve öteki olarak görülenlere karşı geliştirmediğini söyler. Nitekim intikam aile üyelerinden birine de yönelebilmektedir. Filisid adı verilen suç eylemi, çocukların ebeveynler tarafından öldürülmesi durumunu ifade etmektedir ki bu durum anti sosyal ve narsist özellikler taşıyan annede daha sık görülebilmektedir. Filisid eylemini tetikleyen unsurlar ya da altta yatan dinamikler incelendiğinde istenmeyen gebelik, çaresizlik, tükenmişlik, madde kullanımı gibi sebeplerin yanı sıra intikam duygusunun yer aldığı görülmektedir. Bu durumda eşler birbirinden intikam almak için yavrularını dahi gözden çıkarabilmekte bir diğer ifade ile intikam güdüsüyle çocuğu bir bireyden çok bir nesne olarak görebilmektedirler.

İntikam duygusu genellikle “ötekine” karşı yöneltilen öç alma arzusu olmakla birlikte zaman zaman bireyin kendisine de yönelebilmektedir. İnsan bazen öç almak için kendi canına da kıyabilmektedir. Her ne kadar intihar davranışının çok çeşitli sebepleri bulunsa da kimi vakalarda intihar eylemiyle kişi karşıda yer alan kişinin canını yakma düşüncesi taşımaktadır. Çin’de sıklıkla gerçekleşen bu tür intihar vakalarının olduğu bilinmektedir (Fromm, 1990: 165). Schneidman ve Farberovv intihar eden kişileri beş gruba ayırmaktadır. Bu gruplardan birini “*Ölümleri ile yas ve eleme düşürecekleri kişileri devamlı bir sıkıntı ve suçluluk duygusu ile baş başa bırakmak isteğinde olanlar veya bu şekilde reddedilmiş bir sevgi ve sempatiyi kazanacaklarına inananlar*” (Bulut vd. 2012: 131) bir diğer ifade ile intikam duygusu ile intihar eden kimseler oluşturmaktadır. Dolayısıyla intikam duygusu kime yöneltilmiş olursa olsun özünde bu duyguyu taşıyan kimseye zarar veren hastalıklı bir durumdur.

Freud (1989, 169) intikamla ilgili olarak şunları söylemektedir: “*Doğa halklarının görüşüne göre insan ister zorla, ister büyü olsun, öldürülmek yoluyla ölür. Böylece ruhlar, intikamcı ve küskündürler. Yaşayanları kıskanırlar. Eski akrabalarının yanında olmak isterler. Dolayısıyla, onları kendilerine kavuşmak için, hastalandırıp öldürmeleri normaldir.*” Freud intikam ve saldırganlığı insan doğası üzerinden ele almaktadır. Freud (1975: 44) “*psikanalizin ortaya koyduğuna göre, iki kişi arasında örneğin evlilik, dostluk, anne- babalık ve çocukluk gibi uzun ömürlü hemen hiçbir mahrem ilişki yoktur ki, dipte yadsıyıcı ve düşmanca duygulardan bir tortu taşımazın. Ancak, bu tortu geriye itimler dolayısıyla algılamalara kapalı kalır*” diyerek, bireyler arasındaki köktenci düşmanlık boyutunu vurgulamakta ve saldırganlıkla zevk arasındaki ilişkinin intikam duygusunu beslediğini ifade etmektedir.

İntikam davranışı ister insan doğasının bir sonucu olsun, isterse toplumsal yaşamın ortaya çıkardığı bir durum olsun tarih boyunca birçok tiyatro eserlerine, edebiyata ve

görsel sanatlara konu edilmiştir. Bu çalışmada ise Türk TV dizileri arasında yer alan *Ezel* dizisinde intikam duygusunun ne şekilde işlendiği söylem analizi yöntemi ile ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Medya ve İntikam

Bireysel veya toplu olarak gerçekleşmiş olan intikam eylemleri yeni eylemlere de zemin hazırlayabilmekte, bu eylemler diğer bireyler için ilgi çekici olabilmektedir. Bu sebeple intikam konusu gerek kitaplarda gerekse filmlerde sıklıkla işlenmektedir. İntikam teması sanatın birçok dalında kendini göstermektedir (Uniacke, 2000: 61). İntikam hikayeleri sanat içinde acıklı veya neşeli biçimde işlenebilmektedir. Homeros tarafından yazılan Turuva destanı ele alındığında; Paris, Menalus’un karısı Helen’i kaçırdığında bu durum Menalus tarafından kabul edilememiş ve Paris’ten intikam almayı tasarlamıştır. Bu amaçla başlayan savaşta binlerce asker hayatını kaybetmiştir. Destanın içinde intikam davranışına yol açacak başka gelişmeler de yaşanmıştır. Edebi eserlerde Yunan Tragedyalarından, Shakespeare tarafından yazılan tiyatro eserlerine kadar intikam duygusunun ele alındığı görülmektedir. Eser içindeki kahramanların neredeyse intikam duygusu ile beslendiklerini söylemek yanlış olmayacaktır (Hogenboom, 4 Nisan 2017). Buna karşın bazı durumlarda ise intikamın gizlenen amaçları bulunabilmektedir. Örnek olarak, Brandes, Hamlet’in ön sözünde şu ifadeler yer vermiştir: “Hamlet’in gayesi yalnız cinayetin kurucu intikamını almak değildir, Danimarka’da yeniden doğrulukla adalete yer vermektir: aynı zamanda hem intikam olmak hem adalet göstermek. Bunu ise, kralı rasgele öldürmekle yapamaz”. Bu sözler ile intikamın arka planındaki gizli gündeme gönderme yapılmaktadır (Shakespeare, 1995: 29). İntikam kimi zaman bireyi yaşama bağlayan bir motivasyon oluşturabilmektedir. Leonardo DiCaprio’nun Oskar ödülü almış filmi *Diriliş*’te (The Revenant) baş rol oyuncusu oğlunu öldürenlerden intikam alma duygusu içinde yaşama tutunmaktadır (Hogenboom, 4 Nisan 2017). Benzer intikam duyguları uzun soluklu dizi senaryoları içinde de yer bulmaktadır. Ana teması intikama dayalı bazı dizilerin uzun süreler boyunca yayınlarını sürdürmeleri bu duygunun insan üzerindeki tesiri ile ilgilidir. Zira Löwenheim ve Heimann’a göre (2008: 685-689) intikam genel anlamda uzun soluklu bir düşünce olmasa da olasılığı yüksektir. Genellikle bir zaman sonra etkisini kaybeden öfke duygusunun aksine intikam düşüncesi bellekte uzun süreler kendine yer bulup zaman içinde bu istekte artma da oluşabilmektedir.

İntikam duygusunun dizilerde yoğun biçimde işlenmesi ve oyuncuların adaletsizliklerin çözümünde yasaları baypas edip kendi adaletlerini sağlama düşünceleri izleyici üzerinde olumsuz etki oluşturabilmektedir. Kitle iletişim araçlarının kamuoyunu etkileme gücü düşünüldüğünde medyada yer alan ve yasalardan ziyade intikam duygusu ile bireylerin yaptığı cezalandırma eylemi bu düşüncelerin izler kitlenin zihinlerine ekilmesi ve eylemin meşrulaşması sonucunu doğurabilmektedir. Oysa D’Alembert’e (2000: 67) göre toplumsal düzen için intikama değil genel yasalara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim ilhakı hak olarak tanımlanan, kişinin kuvvet kullanarak kendi hakkını kendisinin alması yasaklanmıştır. İntikam duygusu ile gerçekleşen eylemler toplumsal yaşamın sürekliliğini sekteye uğratmaktadır.

Hukuk kurallarının göz ardı edildiği, intikam davranışı barındıran film ve dizilerin kitle iletişim araçlarında sıklıkla yer alması şiddet ve saldırganlık içeren eylemlerin meşrulaşması sonucunu doğurabilmektedir. Medyada intikamın şiddet yoluyla gerçekleşen bir zevk aracı gibi gösterilmesi intikamın olumlanması şeklinde bir algıya sebebiyet verebilmektedir (Barreca, 1995'ten akt. Tripp vd. 2022: 966-968). İnsanların yalnızca özel yaşamlarında değil televizyon ve sinema filmlerindeki intikam fantezilerine ilgi göstermeleri filmlerde bu temaya ağırlık verilmesini tetiklemektedir. Nitekim intikam konulu filmlerin yüksek izlenme sayılarına ulaşması bu tarz yapımlara duyulan ilgiyi de ortaya koymaktadır. Filmlerdeki ve edebi alandaki bu intikam kucaklaşması "*kitle eğlencelerinde intikam temasının güçlü cazibesinin, intikam hakkındaki özel duygular ile adalet ve intikamın birbiriyle hiçbir ilgisi olmadığı, medeni olmayan düşünceyi yok ettiği gibi kamusal iddia arasındaki uçurumun bir başka tezahürü olduğunu*" ortaya çıkarmaktadır. Nitekim bireyler her ne kadar intikam düşüncesini kötü olarak niteleseler de intikam konulu hikayeleri ve filmleri zevkle takip etmektedirler. Barreca, intikamın yol açtığı durumlarla birlikte uygulanma biçimine de dikkat çekmektedir. Buna göre intikam doğru yapılabilirse hem adalet hizmet edebilmekte hem de estetik açıdan şiirsel bir etki bırakabilmektedir. Bazı film ve dizi içeriklerindeki intikam sahneleri işte bu şiirsel anlatım tarzları sebebiyle izleyicinin zihninde sevimli ve adilane bir etki bırakabilmektedir.

İntikam duygusu dizi ve filmlerin yanı sıra kamu spotları içerisinde de sıklıkla yer almaktadır. Örneğin, tabiatın toplumdaki intikam aldığı canavar filmlerinin çoğunda, radyasyon ve çevre kirliliğinin oluşturduğu tehdiye karşı kamuoyu bilincinin teşkil edilmesinde bu sembolik anlatımın katkısı olacağı düşünülmektedir (Ryan ve Kellner, 2010: 281). İntikam duygusunun sıklıkla yer aldığı bir diğer ortam ise spor gazeteleri ve spor programlarıdır. Spor ağırlıklı gazeteler özellikle futbolla ilgili haberlerde taraftarlar arasındaki rekabetin kin ve düşmanlığa dolayısıyla da intikama dönüşmesine yol açacak bir dili tercih edebilmektedir. Futbol karşılaşmaları okuyucuya savaş metaforu ile aktarılmakta, "intikam", "kapışma" benzeri gerginlik oluşturacak sözcükler eşliğinde sunulmaktadır (Özsoy, 2011: 110). Spor medyasında sıklıkla karşılaşılan intikam odaklı içerikler diğer alanlarda da kendini göstermektedir. Bu ve benzeri eylemler sadece boş zaman aktiviteleri içinde yer almamaktadır. Örneğin, Freud (1999: 2000) bireyin öz yaşamında da intikam benzeri duygular içinde olabileceğini belirtmektedir. O, insanın duyguları içinde yerleşen intikam yasasının bir cinayetin cezasının diğer bir hayata feda edilmesi olabileceğini söylemektedir. Bir anlamda bilinç altı sanat yoluyla su yüzüne çıkmaktadır. Dizi içerikleri ve filmler bu bilinçaltının etkisiyle inşa edilebilmektedir. Bu bakımdan yayınlanan dizi ve filmlerde intikam temalarına sıklıkla rastlanmaktadır.

İntikam temasının işlendiği dizilerden biri de *Şahsiyet* dizisidir. Bu perspektifle adaletin dizide hukuktan ayrı bir kavram gibi görüldüğü, haksızlık yapanı cezalandırma işleminin adli merciler tarafından değil kişiler tarafından gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dizide bir anlamda intikam alma ile adalet özdeşleştirilerek, dizinin bazı sahnelerinde intikam amacıyla cinayet işlendiği görülmüştür. Bu durum ise dizide intikam almanın geldiği boyutu ortaya koymaktadır. Ayrıca *Şahsiyet* dizisinin pek çok sahnesinde adaletin hukuk yoluyla değil ancak intikam ile sağlanabileceği göndermesi yer almaktadır. Ancak intikam kavramını bu şekilde ele almanın izleyici üstündeki olumsuz etkisi ve adaleti sağlama noktasında hukukun geri plana itilmiş olması dizinin temasının

sorun oluşturacak bir yapıyı barındırdığını göstermektedir (Basmacı, 2021: 1839). Bu bağlamda intikam duygusu gibi izler kitle üzerinde olumsuz etkide bulunabilecek unsurların medyada yer alma biçimini araştırmak ve tartışmak film araştırmacılarının gündeminde yer almaktadır. Bu bakış açısıyla gerçekleştirilen çalışma kapsamında 2009-2011 yılları arasında iki sezonda toplam 71 bölüm yayınlanan ve yayınlandığı dönemde en fazla reyting alan (Reyting Raporu, 2010) dizilerden olan Ezel dizisi örneğinde intikam duygusuna ilişkin oluşturulan söylemler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Yöntem

İntikam duygusunun televizyon dizilerinde yer alma biçimini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada 2009-2011 yılları arasında Show TV ve ATV kanallarında yayınlanan, yönetmenliğini Uluç Bayraktar’ın yaptığı, Alexandre Dumas’ın Monte Kristo Kontu adlı romanından uyarlanan *Ezel* adlı dizi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmada dizide yer alan intikam söylemini incelemek amacıyla Van Dijk tarafından geliştirilen söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma konu bakımından intikam teması ile sınırlandırılmış olup, zaman bakımından ise 2009-2010 yılları ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada belirtilen tarih aralığını kapsayan, dizinin birinci sezonunda yayınlanan tüm bölümleri (33 bölüm) söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Söylem, söylem analizi (*discourse, discourse analysis*) dilin yapısı, fonksiyonları ve kullanma kalıplarını incelemektedir. Bu analizde cümlelerin yapısını oluşturan ve gerçekte dilbilimcilerin ilgi alanı sayılan süsleyici kalıplardan çok bütün metinlerin yapısını çizen daha geniş düşünce kalıplarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Marshall, 2005: 692). Söylem, düşünsel sürecin tümüyle dayandığı bir alan olarak düşünülebilir. İdeolojik ve kültürel alanlarla birlikte ekonomik ve politik alanlarla da bağlantılı ve kapsayıcı bir yaklaşım olan söylem; tüm alanların kendilerini anlamlandırıp, yeniden anlamlandırdıkları, ifade ettikleri ve toplumla ilgi kurdukları bir alanı oluşturmaktadır. Söylemin içinde dilsel bileşenlerle birlikte diğer ifade biçimleri de yer almaktadır. Bu ifade biçimleri davranışsal, görsel veya göstergesel biçimler olabilmektedir. Söylemin eylemden bağımsız bir pratik olduğu söylemek mümkün olmamakla birlikte esasında insan yaşamı içindeki bütün pratiklerin etkileşim içinde ve birbirine bağlı olduğunu söylemek mümkündür. İnsani pratiklerin eylemsel ve söylemsel olanları bu yüzden değişik bağlamlar yoluyla kesişebilmektedir (Barış, 2003: 245). Bu sebeple söylem analizi yönteminin disiplinler arası olduğu söylenebilmektedir (Van Dijk, 1988: 2-3). Van Dijk, söylemi salt tümce boyutunda ele almayıp, iletişim sürecindeki etkileşim biçimi, beden dili, imgeler ve anlamlandırmalar yoluyla üretilen mesajlar gibi pek çok boyutta incelemektedir (Meyer, 2001: 20). 1980’li yıllarda Van Dijk, söylem analizini haber metinlerindeki ideolojik unsurların ortaya konması amacıyla kullanmıştır. Ancak söylem analizi metin ve konuşmalarda kullanılan dilin yapısı ile birlikte iletişim sürecini geniş boyutlarıyla ele alan, tek bir standart formülü bulunmayan bir yöntem olması sebebiyle sosyal ve kültürel çalışmaların yanı sıra film incelemelerinde sıklıkla kullanılmaktadır.

Van Dijk, eleştirel söylem analizi yoluyla “*hâkimiyet, sınıf farkı, hegemonya, güç, ırk, ayrımcılık, cinsiyet, ideoloji, kazanç, çıkar, yeniden oluşturma, dönüştürme,*

gelenek, toplumsal yapı ya da toplumsal düzen gibi konuları” incelemenin mümkün olduğunu ifade etmektedir (Çelik ve Ekşi, 2013: 113). Dolayısıyla bu alanlara ilişkin yapılan araştırmalarda söylem analizi yöntemini kullanmak mümkündür. Fairclough *Dil ve Güç* adlı çalışmasında söylem analizine ilişkin bir metodoloji geliştirmeye çalışmıştır. Söylemi üç temel boyut çerçevesinde değerlendiren Fairclough, birinci boyutta söylemi metin olarak inceleyerek gramer yapısı, kullanılan sözcüklerin seçimi gibi özellikleriyle değerlendirmiştir. İkinci boyutta ise söylemi, “*toplumda inşa edilen, dolayımlanan, yayılan, dağıtılan ve tüketilen bir pratik*” olarak değerlendiren Fairclough, üçüncü boyutta söylemi barındırdığı ideoloji ve hegemonya ilişkisi bağlamında değerlendirmiştir (Devran, 2010: 63-65).

Van Dijk haber metinlerinde yer alan örtük anlamların açığa çıkarılması amacıyla geliştirdiği söylem analizi yönteminde haber metinlerini makro ve mikro yapı bağlamında değerlendirmiştir. Buna göre makro yapı içerisinde tematik yapı (başlıklar, haber girişleri, fotoğraflar) ve şematik yapı (durum, yorum) unsurları yer almaktadır. Mikro yapı içerisinde ise sentaktik çözümlenme, bölgesel uyum, kelime seçimleri ve retorik gibi unsurlar bulunmaktadır (Özer, 2001: 85). Van Dijk haber metinlerinin analizi için oluşturduğu yöntemle bu metinlerin ardına gizlenen ve yeniden üretilen ideolojik yapıları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Söylem analizi iletişim sürecinde yer alan metinlerin, eleştirel biçimde ancak toplumsal ve kültürel bağlamdan uzaklaşmaksızın yapısal ve anlamsal olarak incelendiği bir analiz yöntemidir. Van Dijk, söylem analizi yapılırken dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralamıştır;

- Söylemin bağlamını irdelemek
- Hangi grupların, güç ilişkileri ve ihtilaflar içerisinde olduğunu analiz etmek
- Biz ve onlar hakkında olumlu ve olumsuz görüşlerin ortaya çıkarılması
- İmalari ve ön varsayımları ayrıntılı olarak ortaya çıkarmak
- Kutuplaştırılmış grup kanaatlerini vurgulayan tüm biçimsel yapıyı incelemek (akt. Sim ve Göncü, 2019: 337).

Günlük hayatta gerçekleşen tüm iletişim biçimleri muhakkak bir niyete bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu bağlamda söylemde anlam, söz kelime ve sembollerin üretim ve aktarımı neticesinde ortaya çıkmakta, söylemin bağlamı metnin içinde gizlenen anlamı oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir söylemin ardındaki anlamın anlaşılabilmesi söylem çözümlemesi yoluyla mümkün olabilmektedir (Zor, 2017: 878). Söylem analizi “*metnin, retorik, semantiği ve anlatisini kapsamaktadır. Yöntem mikro ve makro yapının çözümlenmesi şeklinde tasarlanmış olup mikro yapı bağlamında metnin sesleri, sözcükleri, cümle yapıları ve anlamları ele alınmaktadır. Makro yapı çözümlemesinde ise metnin teması, tematik yapısı ve konusu gibi söylemin bütün boyutları ele alınmaktadır*” (akt. Akıncı, 2014: 56). Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan, yorumlamacı ve nitel bir yöntem olan söylem analizi; söz ve metinler vasıtasıyla üretilen anlamı ortaya koymak amacıyla söylemin semantik ve sentaktik yapısı gibi dilbilimsel özelliklerinin yanı sıra söylemin

sosyokültürel bağlamı ile bütünsel yaklaşımla değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda söylem analizi yöntemine ilişkin tek bir teorik çözümleme formülasyonu bulunmamaktadır. Buna göre bir röportajın söylem çözümlemesi ile bir haberin söylem çözümlemesi birbirinden farklı olmaktadır (Devran, 2010: 61).

Söylem vasıtasıyla toplumun yapısı bilinçdışı veya bilinçli pratikler yoluyla şekillendirilebilmektedir. Bu süreç içinde söylem temel unsurlardan biri olduğundan toplumun söylemini belirleyen güç aynı zamanda toplumsal bilinci de denetleyen güç olmaktadır (Barış, 2003: 259). Bir diğer ifade ile medya üzerinde hakimiyeti bulunanlar toplumun düşünce yapısı üzerinde de egemen olabilmekte; kitle iletişim araçları ideolojik aygıtlar olarak belirli davranış ve düşünce biçimlerinin benimsenmesi, yaygınlaşması, meşrulaşması noktasında etkili olabilmektedir. Bu bağlamda televizyon, demografik anlamda toplumun tüm kesimlerine hitap eden yaygın kullanım alanı bulunan bir iletişim aracı olmakla birlikte, televizyon programları vasıtasıyla izleyicileri etkilemek ve yönlendirmek mümkündür. Televizyon programları içerisinde en fazla izlenme oranlarına sahip bulunan diziler, egemen düşünce ve davranış biçimlerinin topluma benimsetilmesi açısından oldukça işlevsel araçlardır.

Filmlerde yer alan ideoloji ve anlamların ortaya konulması amacıyla Van Dijk tarafından geliştirilen söylem analizi yönteminin kullanılması mümkündür. Zor tarafından 2017 yılında gerçekleştirilen çalışmada genellikle haber metinlerinin analizinde kullanılan söylem analizi yöntemi sinema filmlerine uyarlanmıştır. Buna göre filmlere yönelik gerçekleştirilecek olan söylem çözümlemeleri makro ve mikro yapı bağlamında incelenmektedir. Makro yapı içerisinde tematik ve şematik yapılar yer alırken, mikro yapı içerisinde sentaktik yapı, ses ve müzik, filmin retorikliği gibi unsurlar yer almaktadır (Zor, 2017: 882). Bu bağlamda intikam duygusunun televizyon dizilerinde yer alma biçimini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada *Ezel* adlı dizi Van Dijk tarafından geliştirilen söylem analizi yöntemi ile incelenmektedir.

***Ezel* Dizisi Çözümlemesi**

Makro Yapı

Tablo 1.

Filmin Künyesi

Format	Televizyon dizisi
Tür	Aksiyon Dram
Uyarılama	Alexandre Dumas- Monte Kristo Kontu
Senarist	Kerem Deren- Pınar Bulut
Yönetmen	Uluç Bayraktar
Başrol	Kenan İmirzalıoğlu Cansu Dere Yiğit Özşener Barış Falay Tuncel Kurtiz Haluk Bilginer Tuncel Kurtiz
Müzik	Toygar Işıklı

Aksiyon ve dram türünde bir televizyon dizisi olan Ezel, 2009-2011 yılları arasında Show TV ve ATV kanallarında yayınlanmıştır. Dizi, Alexandre Dumas'ın Monte Kristo Kontu adlı romanından uyarlanmış ve yayınlandığı dönemde AB grubu ve tüm kategorilerde üst üste pek çok kez reyting rekoru kırmıştır.

Filmlere yönelik olarak gerçekleştirilen söylem analizi yönteminde makro yapı kapsamında tematik yapı bağlamında filmin konusu, ana teması, anlatı yapısı, olayların yaşandığı zaman ve mekân incelenmektedir. Makro yapı kapsamında şematik yapıyı ise filmdeki olay örgüleri ve karakterler oluşturmaktadır (Kutlu, 2019: 291). Bu bağlamda *Ezel* filminin ilk bölümlerindeki kumarhane sahneleri Kıbrıs'ta bir otelde çekilmiştir. Bilindiği üzere K.K.T.C.'de kumar turizmi yaygındır ve Ezel, hapishanede kumar oynamayı öğrenmiş iyi bir kumarbaz olmuştur. Dizinin diğer mekanları ise İstanbul'un çeşitli semtlerinde bulunmaktadır. Ezel dizisi tematik anlamda ihanete uğramış bir insanın intikam yolculuğunu ele almaktadır. Bu bağlamda film afişinden, filmde kullanılan söylem ve metaforlara kadar pek çok detayda intikam duygusu yansıtılmaktadır. Film anlatısı şematik olarak değerlendirildiğinde, dizinin ana karakteri olan Ömer (Ezel) isimli gencin yaşadığı ihanet neticesinde intikam duygusu ile kaybettiklerini geri kazanma arzusunun anlatıldığı görülmektedir. Dizide Ömer isimli genç, çok güvendiği insanlar tarafından hiç beklemediği bir ihanete uğratılmıştır. Askerden yeni gelmiş ve sevdiği kadın Eysel ile evlenme hayalleri kuran Ömer, en yakın arkadaşları Cengiz ve Kerpeten Ali'nin kurduğu bir kumpasla kumarhane soygunu ve cinayet şüphesi ile gözaltına alınmaktadır. Sonrasında mahkûm olan Ömer, hapishanede bir gardiyanın saldırısına uğramış ve gördüğü şiddet neticesinde yüzü tanınmaz hale gelmiştir. Ömer'in hayatı hapishanede Ramiz Karaeski ile tanışması ile değişmiş, Ömer, yeni yüzü ve yeni kimliğiyle intikam yeminleri eden bambaşka birine (Ezel'e) dönüşmüştür. Ezel, özgürlüğüne kavuştuğunda hapishanede yaptığı planları uygulayarak zengin bir iş adamı olmaktadır. İntikam söyleminin yoğun olduğu dizide adaleti sağlamanın yolunun öç almaktan geçtiği çeşitli imalarla ve pek çok kez sunulmaktadır.

Şematik olarak dizinin olay örgüsü sebep sonuç ilişkisi bağlamında incelendiğinde Ömer karakterinin uğradığı haksızlık neticesinde adalet mekanizmasına olan güvenini yitirerek kendi adaletini sağlamak amacıyla intikam planları yaptığı görülmektedir. Şiddetli öç alma duygusuyla hareket eden Ömer, sıklıkla intikam yeminleri etmektedir. Nitekim dizi afişinde yer alan "onları ihanet ayırdı, intikam birleştirecek" sloganı dizideki temel motivasyonun intikam duygusu olduğunu göstermektedir.

Ezel dizisi tüm detaylarıyla intikam duygusunun ve intikam planının işlendiği bir filmidir. Dizi makro yapı bağlamında şematik olarak incelenirken dizide yer alan karakterlerin de incelenmesi gerekmektedir. Ezel dizisindeki karakterler incelendiğinde dizinin ataerkil zeminde ilerlediği ve erkek karakterlerin aktif ve ön planda, kadın karakterlerin ise pasif ve arka planda yer aldıkları görülmektedir. Dizide kadın karakterler genellikle yardımcı rollerde yer almaktadır. Ayrıca kadın karakterler bakıma muhtaç, duygusal, cinsel arzu nesnesi ya da fettan kadın olarak konumlandırılmaktadır (Ormanlı, 2010: 14). Dizide erkek karakterler sert mizaçlı, acımasız, karar alan, plan yapan, şiddet uygulayan özellikler taşımaktadır. Bir diğer ifade ile filmin temasını oluşturan intikam duygusuna sebep olan olayları başlatan, intikam planları yapan-uygulayan ve nihayetinde

öç alan karakterler erkek karakterlerdir. Kadın karakterler ise erkek karakterlerin planları içerisinde bir detay olarak yer almaktadır. Bu bağlamda dizinin ataerkil toplum yapısını yansıttığını ve ataerkilliğin şiddet ve saldırganlık davranışı ile ilişkilendirildiğini söylemek mümkündür.

Şematik değerlendirme bağlamında dizideki karakterler için seçilen isimlerin anlamlarının da dizideki rollerini pekiştirme amacı taşıdığını söylemek mümkündür. Nitekim genç ve saf bir delikanlı olan Ömer’in ismi “yaşama, yaşayış, hayat, canlılık” anlamına gelirken, Ezel “başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizlik” anlamı taşımaktadır. Dizide Ezel’i hapisnede koruyup kollayan ve intikam planında yardımcı olan otoriter ve zeki bir karakteri bulunan Ramiz ismi “akıllı, zeki” anlamına gelirken Eysel “güzelliği ile ün kazanmış, şanlı güzel” anlamını taşımaktadır.

Mikro Yapı

Çalışmanın örneklemini oluşturan *Ezel* dizisinde yer alan intikam söylemini ortaya koymak amacıyla mikro yapı kapsamında cümle yapıları (sentaks), diyaloglar ve aktarılan mesajlar üzerinde durulmuştur. “*Filmin mesajı ve söylemi çoğunlukla konuşmalar aracılığıyla aktarıldığından konuşmaların da etkili bir unsur olarak içerisinde yer aldığı sentaktik yapı çözümleme açısından büyük önem taşımaktadır*” (Zor, 2017: 882). Bu bağlamda örnekleme dahil edilen bölümlerde yer alan intikam söylemleri şu şekildedir;

1.Bölüm (1:21:20/ 1: 21: 47)

Ezel (Ömer): *Ömer’in katilleri kendilerine mükemmel bir hayat kurdular ama hesap etmedikleri bir şey var. İntikam ölümden güçlüdür. Benim adım Ezel, Ömer’in hikayesinin bittiği yerde benimki başlıyor.*

Dizinin ilk bölümünde Ezel karakteri intikamın ölümden çok daha değerli bir şey olduğunu vurgulamaktadır. Dizide Ezel’in sesi üzerinden kullanılan iç sese intikama yönelik düşünceleri aktarılmıştır. Dizide intikam söylemi metinsel olarak vurgulanmakla birlikte dolaylı biçimde Ezel karakterinin alt kamera açısıyla gösterilmesi yoluyla intikam alacak kişinin yüceltildiği görülmektedir.

3.Bölüm (1:01:09 /1:02:20)

Ramiz Dayı: *Her mükemmel soygunda bir de kurban olacak. Herkesin gözü onun üzerinde olacak. Suçu onun üzerine atacaklar. Ki bu arada asıl suçlu uzayacak. Kim olur?*

Ezel (Ömer): *Benim.*

Ramiz Dayı: *Sensin ya yeğenim sensin. Kaldı bir kişi daha değil mi Bütün bu işleri planlayacak kadar akıllı olacak. Asıl yüzünü kimseye göstermeyecek. Herkese başka şeyler söyleyecek. Herkesi ikna edecek. Değil mi?*

Ezel (Ömer): *Tamam.*

Ramiz Dayı: *Senin gözünün içine bakıp seni tuzağın içine çekecek.*

Ezel (Ömer): *Yeter.*

Ramiz Dayı: *Kim o yeğenim kim? İşin arkasındaki asıl kişi o. Kim o kim? Aç gözünü yeğenim, kim o kim? Adını söyle bana.*

Ezel (Ömer): *Eyşan.*

Dizide bireysel hak alma yoluna gidilerek intikam planları yapılmaktadır. Ezel'in eskiden sevdiği kadın olan Eyşan da intikam alınacak isimler listesine eklenmektedir. Nitekim Ezel, "her ihanet sevgiyle başlar" sözü ile sevgiliye duyulan öç alma hissini yansıtmaktadır. Diyalog esnasında kamera Ezel'in gözlerine yakın çekim girerek gözlerindeki intikam tutkusunu yansıtmaktadır.

4.Bölüm (47:34 /49:15)

Ezel (Ömer): *Yok be dayı hiçbiri değilmiş. Ya unutulduk, aldatıldık, öldürüldük ya ötesi mi var? Ama hiçbiri değilmiş biliyor musun? En zoru eve dönmekmiş.*

Ramiz dayı: *Ee hesap görmek hesap etmekten zordur yeğen.*

Ezel (Ömer): *O hesap görülecek dayı. Merak etme sen.*

Ramiz Dayı: *Nerden nereye he. Bir zamanlar avdın şimdi avcısın ama bu avladıkların var ya, bu avladıkların bunlar kurnaz hayvanlar, bunlar vahşi hayvanlar, bunları önce kendine çekecen. Sana oltaya takman için sıkı bir yem gerek. Kimdir o yem.*

Ezel (Ömer): *Kimse yem değil Ramiz.*

Ramiz Dayı: *Lafa mı takıldın yeğen? Kendimiz gibi değil hasmımız gibi düşüneceğiz ki alt edebilelim onları.*

Ezel (Ömer): *Onlar bana ne yaptıysa aynısını onlara yapacağım.*

Sözcük seçimleri olumlu veya olumsuz söylem oluşumunda rol oynamaktadır. Bu bağlamda yukarıdaki diyaloglarda geçen *hesap görme, av, avcı* sözcükleri ile intikama yönelik bir söylem üretilmektedir. Öte yandan *hasım* kelimesi ve son diyalogda geçen *onlar bana ne yaptıysa aynısını onlara yapacağım* ifadesi de ötekine yönelen bir intikam duygusuna çağrışım yapmaktadır.

(1:19:34 / 1:20:47)

Ezel (Ömer): *Çünkü onu hala çok seviyorum. Hala seviyorum (Eyşan için söylüyor).*

Ramiz Dayı: *Yanlıştın var Yeğen. Sen değilsin onu seven. Ezel değil. Ömer seviyor onu hala. Ömer öfkeli, Ömer çaresiz çünkü yanıştın var yeğen Ömer'i onlar öldürmedi. Ömer'i ancak sen öldürebilirsin. Ömer'i öldürme vakti Ezel çünkü Ezel'in yapmak istediği şeyi Ömer yapamaz yeğen. Çünkü Ömer merhametli, Ömer'i öldür ki intikamını alabilesin.*

Yukarıdaki diyalogda ölüm ve intikam temalarının ağır bastığı anlaşılmaktadır. Ölüm/öldürme, merhamet etmek veya intikam almak cümle içinde kullanılarak bu yönde

bir söylem oluşturulmaktadır. İzleyicinin zihninde intikam, öç alma, misilleme, öldürme gibi düşünceler oluşmasının yolu açılmaktadır.

(1:26:10- 1:26:40)

Kâmil: *Kız hasta Ezel (Erşan'ın kız kardeşi için söyler). Kız ölecek. Seni harcayanları harcayacaksın, seni aldatanları aldatacaksın. O tamam ama ya günahı olmayanlar. O masumları da alet edecek miyiz bu işe.*

Kâmil karakterinin ifadelerinde yer alan *harcamak* sözcüğü üzerinden intikam düşüncesinin oluşturulduğu anlaşılmaktadır. İntikam, kötülük yapanlara karşı öç alma, misilleme gerçekleştirme bağlamında makul bir davranış şeklinde sunulmaktadır.

6.Bölüm (10:26-11:05)

Ramiz Dayı: *Şimdi ne yapacaksın?*

Ezel (Ömer): *Cengiz'in oyununu başlatacağız.*

Ramiz Dayı: *Erken, erken. Cengiz aç gözlü ama saf değil. Daha senin ortağın olacak kadar güvenmiyor sana.*

Ezel (Ömer): *Erkeni yok. Bana yapacaklarını yaptılar. Ama aileme dokundurmam.*

Ramiz Dayı: *12 yıl bekledin yeğen, iki ay daha bekle yoksa her şey tepene çökecek senin.*

Ezel karakteri kendisine yapılanlara karşı kin ve öfke duygusu içindedir. Yapılanların karşılığında intikamını almayı düşünmektedir. Özellikle bu karakterin sözlerinde intikam söyleminin ağır bastığı anlaşılmaktadır.

8.Bölüm (00:06:30- 00:06:49)

Ezel (Ömer): *Niye dayı niye, öyle boğazlarını sıkıp gırtlaklarından almak istiyorum. Niye yaptılar dayı niye?*

Ramiz Dayı: *Olan olmuş bir kere yeğen, hiçbir neden onu olmamış yapamaz artık.*

İntikam duygusu yukarıdaki diyaloglarda yine kötülüğün karşılığı olarak sunulmaktadır. *Sıkıp gırtlaklarından almak istiyorum* ifadesi ise çok şiddetli bir intikam söyleminin oluşmasında rol oynamaktadır.

(00:08:41 / 00:09:30)

Ramiz Dayı: *Ezel, zamanı değil yeğen. Şimdi dağılmanın, duraksamanın sırası değil. Mesele senden çıktı yeğen, intikamının içine çektiği herkes tehlikede artık. Durursan kurtlar kokunu alır.*

Ramiz Dayı karakterinin ifade biçiminde genel bir meydan okuma ve öç alma, hesaplaşma duygusu yansıtılmaktadır. Ayrıca intikamın belli bir strateji benimsemeyi de beraberinde getirdiği aktarılmaktadır. İntikam zamanı için en uygun zaman kulanmaktadır.

9.Bölüm (57:28 /57:46)

Ezel (Ömer): *Hani silah yoktu dayı.*

Ramiz Dayı: *Silah hep var yeğen. Hep var. Sadece sen tutmayacaksın.*

Ezel (Ömer): *Başımız her sıkıştığında adam mı vuracağız. Çözüm bu mu yani?*

Ramiz Dayı: *Kimseyi vuralım demedim yeğen ama ihtimalleri de düşünmek gerek. Yoksa köşeye sıkıştırırız.*

Dizide intikam için gerekirse başka birinin öldürülebileceği Ramiz Dayı karakteri üzerinden verilmeye çalışılmıştır. Ezel karakteri intikam almak isterken aynı zamanda karşı tarafın canına kıymak da istemez. Bazı sahnelerde intikam duygusu ile zalimlik birbirinden ayrılmaktadır. Bu durumu Löwenheim ve Heimann, (2008: 685-700) şöyle açıklar: “İntikam, zalimlik veya sadizmle aynı şey değildir. Doğası gereği duyarlıdır ve zalimlik mutlaka böyle değildir. Ayrıca intikamcılar, “salt” sadistlerin veya kötülerin aksine, karşı yaralamanın doğurabileceği maddi maliyetleri ve riskleri genellikle göz ardı edeceklerdir. Aslında, intikamcılar bu tür maliyetleri öngörebilir ve yine de kendilerine zarar verenlere acı ve ıstırap vermeye devam edebilirler.”

10.Bölüm (6:15/7: 19)

Ezel (Ömer): *12 yıldır bunları beklemiyor muydum ben. Şimdi kötü olma hakkım var mı?*

Kâmil: *Her şeye hakkın da var.*

Ezel (Ömer): *Yok abi. Bu anlardan zevk almayacaksam niye ince ince dokudum bu planı. Yok, artık tereddütte yer yok.*

Kâmil: *Bunun adı tereddüt mü yoksa vicdan mı?*

Ezel: *Sırada öyle şeyler bekliyor ki vicdanlı adamın yapabileceği işler değil. O Cengiz var ya önce onun o çok sevdiği karısını, hani uğruna arkadaş sattığı, onu çekip alacağım kollarının arasından. Yavaş yavaş, sonra o otel var ya, benim mezarımın üzerine diktikleri, her şeyini alacağım. Kimsesi kalmayacak. Yapayalnız kalacak.*

Ezel karakterinin özellikle son ifadelerinde intikam duygusu içinde olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki intikamını tasarlarken bundan haz dahi aldığı anlaşılmaktadır. Geçmişte kendisine yapılanlar karşısında bu intikamın uygun bir karşılık olduğunu düşünmektedir. İntikam almak için yanıp tutuştuğu Cengiz karakterinin eşini ve malını elinden alacak bir hırsla sahip olduğu gözlenmektedir.

12. Bölüm (59:15/ 59:42)

Kâmil: *Telefona bak Ezel, Konuş annenle.*

Ezel: *Konuşamam, şimdi konuşamam.*

Kâmil: *Yaptın yapacağını, annenle konuş.*

Ezel: *Bu daha ne ki. Daha perişan olacaklar. Dağılacaklar. Yalvaracaklar. Ölmekten beter olacaklar önümde. Konuşamam. Konuşursan bunları yapamam ama yapacağım. Yapmam gerek. Onun için ailemle konuşmam değil onlardan kopmam gerek.*

Özellikle *dağılacaklar, yalvaracaklar, ölmekten beter olacaklar* ifadeleri ile bu sahne içinde intikam duygusu yansıtılmıştır. İntikamı alacak kişi karşısındaki ailesi olsa dahi bu düşüncesinden taviz vermemekte, intikamdan vaz geçirebileceği düşüncesi ile onlarla telefon görüşmesi dahi yapmamaktadır. Tüm zihni ile intikam duygusuna yoğunlaşmıştır.

16.Bölüm (12:17 / 13:05)

Ramiz Dayı: *Yeğen, bazen avcılar ormanda iki geyik iskeletine rastlarlar. Dövüşerek boynuzları birbirine geçermiş ayrılamazlarmış. Açlıktan ölürlermiş. Hasımıyla uzun süre dövüşen adam ondan ayrılamaz olur. İntikam kendinden sonraki yer bırakmaz yeğen.*

Ezel: *Bitti mi ki dayı.*

Ramiz Dayı: *Amaç buysa, bitirebilirsin, bugün bitirebilirsin.*

Ezel: *Sen mi bunu diyorsun bana dayı. Sen demiyor muydun merhamet yok diye.*

Ramiz Dayı: *Ben demiyorum yeğen, ben merhamet nedir bilmiyorum. Ben senin intikam meleğininim. Kanlı hesaplar yapacaksan bana geleceksin.*

Yukarıdaki ifadeler yoğun bir intikam söylemi barındırmaktadır. Tüm sahnenin teması merhamet etmemek, öç almak, kin ve nefret dolu olarak düşmanla mücadele edip gerekirse bu uğurda nefsinin de feda etmek üzerine kurulmuştur. *Hasım, intikam meleği, kanlı hesap* gibi ifadeler intikam söylemini inşa etmektedir.

17.Bölüm (3:22- 3:54)

Şebnem: *Kâmil ben sevmedim bu oyunu, bu ne biçim oyun ya. Herkes kaybediyor hiç kimse kazanmıyor. Herkes üzülüyor. Mutsuz oluyoruz işte.*

Kâmil: *Başka türlü intikam alınıyor mu?*

Şebnem: *Ama bizim intikamımız değil ki onun intikamı.*

Kâmil: *Alırken de bize etkisinden de daha çok ihtiyacı var.*

İntikamın neredeyse herkesi olumsuz etkilediği düşüncesinin bu sahne içinde dillendirildiği, bununla birlikte tarafların işine geldiği için bu eylemden vaz geçmek istemedikleri anlaşılmaktadır. Birey başkasının intikam almasını kendisine sağlayacağı bazı yararlar sebebiyle destekleyebilmektedir. Burada şiddete veya zulme uğrayacak karşı tarafın durumu ise dikkate alınmamaktadır.

17.Bölüm (12:55- 13:23)

Şebnem: *Peki Cengiz?*

Ezel: *Sıradaki o, daha önce isteseydik yapamazdık ama şimdi hem Eyyaşan'la hem Ali ile bozduk arasını. Tek bir hamleyle çekebiliriz artık fişini.*

Şebnem: *Korkutma beni ya. Nasıl bir hamle?*

Ezel: *Onların kanına ayak izlerine basa basa, adım adım kandıracağım Cengiz'i. En sonunda da anlayacak Ömer'e ne yaptığını. Çünkü Ömer ne yaşadıysa bir bir onun da başına gelecek aynı şeyler.*

İntikam bir hesaplaşma bir karşılık olarak yukarıdaki sahnede de kendine yer bulmaktadır. Ezel karakteri Cengiz'i geçmişte yaptıklarından dolayı cezalandırmayı planlamaktadır. Bazı sözcüklerin yinelenmesi (basa basa, bir bir) bu temayı güçlendirmededir.

23.Bölüm (1:21:41 /1:22:30)

Ezel: *Orada hesap tuttu. Bir şeyden haberleri yok. Plan suya düştü sanıyorlar. En başa döndük dayı bir sen bir de ben biliyoruz planı. Her şeyi hesap ediyoruz. Her ayrıntıyı hesabımıza dahil ediyoruz. Hiç hesap etmediğin bir şey çıkmadı mı daha karşına?*

Ramiz Dayı: *Çıktı çıktı hala karşımda duruyor (Ezel'i kastediyor). Sen. Ya senin yeğen. Korkunç bir plan kurdun senin üçlüye, tıkr tıkr işletiyorsun, hiç hesap etmediğin bir şey çıkmadı mı karşına?*

Ezel ve Ramiz Dayı karakterlerinin ifadelerinde intikam amaçlı çetrefilli planlar yapıldığı ve düşman olarak görülenlerin tuzağa çekildiği anlaşılmaktadır.

24. Bölüm (1:16:14 / 1:16:26)

Ezel: *Sıra intikama geldiğinde hayatta en çok korktuğun şeyi bir daha yapman gerek.*

27.Bölüm (58:36/ 59:14)

Ramiz Dayı: *Yeğen kan dökülecek iki taraftan birileri var, birileri bizim canımızı acıtacak, emir vermezsen eğer, oyuna katılacaklar, dengeler bozulacak, alt edecekler bizi. Dur dur bitmedi, bitmedi. Al her şeylerini. Al öcünü, git buradan. Yoksa çok geç olacak.*

Kan dökülecek, canımızı acıtacak gibi sözler ile çatışma olgusu ve her şeylerini almak, öç almak ifadeleriyle de yine intikam söylemi oluşturduğu bu sahnede ifadelerden anlaşılmaktadır. Dizedeki söylemler hak ve hukuku gözetme anlamına gelen adaletin, adli mercilerden ziyade bireyin kendisinin gerçekleştireceği bir hak alma biçimi olarak algılanmasına sebebiyet vererek intikam eylemi meşrulaştırılmaktadır.

Sonuç

Yaygın kullanım alanı bulunan bir kitle iletişim aracı olan televizyonun, haber ve bilgi verme, eğitime, eğlendirme, kamuoyu oluşturma gibi çok sayıda işlevi bulunmaktadır. Tüm bu işlevlerinin yanı sıra televizyon, kamuoyunu etkileme ve yönlendirme noktasında oldukça etkili bir araçtır. Demografik olarak tüm toplumsal kesimlere hitap edebilen yegâne araç olan televizyon, özellikle alt gelir grubundaki insanlar için vazgeçilmez eğlence bir eğlence ortamıdır. Dolayısıyla televizyon vasıtasıyla aktarılan temsiller ve anlamlar toplumun geniş bir kesimine yayılarak izleyicilerin tutum ve değerleri üzerinde etkili olabilmektedir. Bu sebeple televizyon, sıklıkla etki araştırmalarına konu olmuştur. Etki araştırmalarının temelinde televizyon programlarının vermiş olduğu mesajların izleyiciler üzerindeki bilişsel, duygusal, davranışsal sonuçları yer almaktadır. Ayrıca televizyon egemen ideolojilerin aktarımı ve meşrulaşması noktasında da oldukça etkili

bir araçtır. Medya metinlerindeki ideolojik yapıların ortaya çıkarılması ise söylem analizi yöntemi ile mümkün olmaktadır.

Televizyon programları arasında en fazla izlenme oranına sahip program türünün diziler olduğu gerçeğinden hareketle bu çalışmada, 2009-2011 yılları arasında Show TV ve ATV kanallarında yayınlanan, Ezel adlı dizi dizide yer alan intikam söylemi Van Dijk tarafından geliştirilen söylem analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan Ezel dizisi izlenme oranları bakımından yayınlandığı zaman diliminde total ve AB grubu kategorilerinde ilk sıralarda yer almıştır (Ormanlı, 2010: 194). Yüksek izlenme seviyesi yakalayan dizi çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Çalışma kapsamında yapılan literatür taraması sonucunda Ezel dizisine ilişkin Şen tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen “*Televizyon Edebiyat İlişkisi Bağlamında Ezel Dizisi*” başlıklı çalışmada dizide geçen edebi metinler bağlamında bir inceleme yapılmıştır. Ezel dizisine ilişkin gerçekleştirilen bir diğer çalışma ise Harmandar tarafından 2021 yılında gerçekleştirilen “*Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür Bağlamında Türk Dizilerinin Değerlendirilmesi: “Ezel” Dizisi Örneği*” başlıklı çalışma olmuştur. Bu çalışmada dizilerde yer alan kalıp ifadelerin dil öğretim materyali olarak kullanılabilirliğine odaklanılmıştır. Ezel dizisine ilişkin yapılan bir diğer çalışma ise 2010 yılında Ormanlı tarafından gerçekleştirilen “*Son Dönem Türk Dizilerinde Psikolojik Öğeler: “Ezel” Dizisi Örneği*” başlıklı çalışma olmuştur. Çalışmada dizide yer alan baba-oğul ilişkisi psikanalitik çözümleme yöntemiyle incelenmiştir.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde Ezel dizisinin farklı disiplinlere ilişkin araştırmalara konu olduğu görülmüştür. Ancak yapılan çalışmaların hiçbirinde intikam teması ele alınmamış ve söylem analizi çalışılmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın özgün bir çalışmadır.

Çalışma kapsamında yapılan söylem analizi neticesinde makro ve mikro çözümleme bağlamında Ezel dizisinin yoğun biçimde intikam söylemi içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca dizi makro yapı bağlamında şematik olarak incelendiğinde dizinin ataerkil zeminde ilerlediğini söylemek mümkündür. Medya, gerçekliği inşa ederken bir yandan da toplumsal gerçekliği yeniden üretmekte, ideolojik söylemin meşrulaşmasını sağlamaktadır. Toplumda mevcut olan eril tahakküm medya içeriklerinde de sürdürülerek hegemonik erkeklik yeniden inşa edilmektedir. Bir diğer ifade ile “*Toplumun kabulü kitle iletişim araçlarına, kitle iletişim araçlarının söylemi topluma yansır*” (Anbarlı, 2019: 83). Ezel dizisi örneğinde kadın ve erkek karakterlerin özellikleri incelendiğinde erkek karakterlerin aktif ve ön planda, kadın karakterlerin ise pasif ve arka planda yer aldıkları görülmüştür. Bu durum hem toplumda var olan toplumsal cinsiyet ayrımını yansıtmakta hem de bu ayrımın meşrulaşmasını sağlamaktadır.

Çalışma kapsamında mikro yapı bağlamında filmde geçen diyalogların sentaktik yapısı, retorisi ve karakterlerin eylemleri bütünsel olarak değerlendirildiğinde dizide yoğun ve kışkırtıcı bir duygu olan intikama ilişkin söylemlerin sıklıkla bulunduğu, intikam almanın teşvik edildiği görülmektedir. Dizide ihanete ya da haksızlığa uğramış kişiler intikam duygusuyla hareket ederek kendi adaletlerini sağlamaktadırlar. Kişilerin kendi adalet sistemlerine göre cezalandırmalarda bulunmaları, bir diğer ifade ile kendi adaletlerini kendilerinin sağlamaları, hukuk sistemlerince yasaklanmıştır. Ezel dizisi

gibi yayınlandığı tarihlerde üst üste pek çok kez izlenme rekoru kırmış olan bir dizinin ana temasını oluşturan intikam duygusunun sorunlu biçimde sunulması izleyici üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilme potansiyeline sahiptir.

Kaynakça

Anbarlı, Z. N. (2019). Dijital televizyon dizilerinde hegemonik erkeklik. Erciyes İletişim Dergisi, (1): 81-104.

Aristoteles. (1995). Retorik. (Mehmet H. Doğan, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bacon, F. (1902). The essays of Francis Bacon. New York: Charles Scribners Sons.

Basmacı, P. (2021). Şahsiyet dizisinin adalet ve intikam kavramları üzerinden irdelenmesi. Selçuk İletişim Dergisi, 14(4):1820-1843:

Bulut, E., Küçükler, H. & Bulut, N. (2012). İntiharın kısa tarihçesinden sebep ve yöntemlerine genel bir bakış, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 34: 128-137.

Carruthers, G. (2016). Making sense of spousal revenge filicide. Aggression And Violent Behavior, 29:30-35.

Çoban, B. (2003). Söylem ve ideoloji. İçinde Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarıslan. Söylem, ideoloji ve eylem: iktidar ve muhalefet arasındaki mücadeleyi çözümüleme denemesi. İstanbul: Su Yayınları

D'Alembert. (2000). Felsefenin öğeleri ya da insan bilgilerinin ilkeleri üzerine deneme. (Hüseyin Köse Çev.). İstanbul: Öteki Yayınevi

Devran, Y. (2010). Haber söylem ideoloji. İstanbul: Başlık Yayın Grubu

Ekinci, B. T. (2014) Argo filmi bağlamında hollywood sinemasında söylem ve yeni oryantalizm, Atatürk İletişim Dergisi, 2014: 51-66.

Freud, S. (1975). Kitle psikolojisi. (K. Şipal Çev.). İstanbul: Bozak Yayınları

Freud, S. (1989). Cinsel yasaklar ve normal dışı davranışlar. (Muammer Sencer Çev.). İstanbul: Ara Yayıncılık.

Freud, S. (1999). Dinin kökenleri totem ve tabu/ musa ve tektanrıcılık diğer çalışmaları. (Selçuk Budak Çev.). Ankara: Öteki Yayınlar.

Fromm, E. (1990). Sağlıklı toplum. (Yurdanur Salman-Zeynep Tanrısever Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.

Fromm, E. (1990). Sevginin ve şiddetin kaynağı. (Yurdanur Salman/Nalan İçten Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.

Gollwitzer, M. ve Denzler, M. (2009). What makes revenge sweet: seeing the offender suffer or delivering a message? Journal Of Experimental Social Psychology, 45(4), 840-844.

Harmandar, M. (2021). Yabancılara Türkçe öğretiminde dil-kültür bağlamında türk dizilerinin değerlendirilmesi: “Ezel” dizisi örneği, Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(1): 22-27.

Hogenboom, M. (2017). The hidden upsides of revenge. BBC Future. <https://www.bbc.com/future/article/20170403-the-hidden-upsides-of-revenge> Erişim: 29.04.2022.

Kaufman W.R. P. (2013). Honor and revenge: A Theory of Punishment. New York: Springer.

Löwenheim, O. and Heimann, G. (2008). Revenge in international politics. Security Studies, 17(4), 685-724.

Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü. (Osman Akınhay & Derya Kömürcü Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McLean P. J. (1997). The fourth arm of justice: The art and science of revenge. In R. J. Lewicki, R. J. Bies, & B.H. Sheppard (Eds.), Research on negotiation in organizations. Greenwich, CT: JAI

Meyer, M. (2001). Between theory, method and politics: positioning of the approaches to CDA. R. Wodak & M. Meyer (Ed.), Methods of Critical Discourse Analysis (s.14-31). London: Sage Publications

Nietzsche, F. (2015). İnsanca, pek insanca-1. (Mustafa Tüzel Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Nietzsche, F. (2015). İyinin ve kötünün ötesinde bir gelecek felsefesini açış. (Ahmet İnam Çev.). İstanbul: Say Yayınları.

Ormanlı, O. (2010) Son dönem Türk dizilerinde psikolojik öğeler: “Ezel” dizisi örneği, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (14): 189-206.

Orth, U. (2004). Does Perpetrator Punishment Satisfy Victims’ Feelings Of Revenge? Aggressive Behavior: Official Journal Of The International Society For Research On Aggression, 30(1), 62-70.

Özer, Ö. (2011). Haber söylem ideoloji. Konya: Literatürk Yayınları.

Özsoy, S. (2011). Spor gazetelerinin başlıklarında militarist ve şiddet içerikli metaforlar. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1(1): 88-114.

Reyting (2010) https://www.sabah.com.tr/yasam/ezel_sezonu_zirvede_bitirdi-1176366

Ricœur, P. (2010). Eleştiri ve inanç. (Mehmet Rifat Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ryan, M., Kellner, D. (2010). Politik kamera çağdaş hollywood sinemasının ideolojisi ve politikası. (Elif Özsayar Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Shakespeare, W. (1995). Hamlet. (Orhan Burian Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Şen, C. (2018). Televizyon- edebiyat ilişkisi bağlamında Ezel dizisi, *Journal of Turkish Language and Literature*, 4(1): 259-278.

Tripp, T. M., Bies, R. J., & Aquino, K. (2002). Poetic justice or petty jealousy? the aesthetics of revenge. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, 89(1), 966-984.

Uniacke, S. (2000). Why is revenge wrong? *The Journal of Value Inquiry*, 34(1), 61-69.

Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. New York and London: Lawrence Erlbaum Associates.

Weber, M. (2004). *Sosyoloji yazıları*. (Taha Parla Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Ysseldyk R. (2005). *Dispositions toward forgiveness and revenge in relation to coping styles and psychological well-being*. Carleton University.

Zor, L. (2017) Van Dijk'ın eleştirel söylem analizinin sinema filmlerine uygulanması ve Kazakistan Sineması'ndan örnek bir film çözümlemesi: Stalin'e hediye, *Akademik Bakış Dergisi*, 61: 877-899.

Extended Abstract

Television, a mass communication tool with a wide usage area, has many functions, such as news and information, educating, entertaining, and forming public opinion. In addition to all these functions, television is a very effective tool in influencing and directing the public. The only tool that can appeal to all social segments demographically, television is an indispensable entertainment medium, especially for people in the lower income group. Therefore, the representations and meanings conveyed through television can spread to a large part of society and have an impact on the attitudes and values of the audience. For this reason, television has often been the subject of impact studies. The cognitive, emotional, and behavioral consequences of the messages given by television programs on the audience underlie the impact studies. Besides, television is a rather effective tool at the point of convection and legitimization of dominant ideologies. Revealing the ideological structures in media texts is possible with the method of discourse analysis.

In this study, which was carried out to reveal the way the feeling of revenge takes place in TV series, the series named Ezel constitutes the study's sample. In the study, the discourse analysis method developed by Van Dijk is used to examine the revenge discourse in the series. The study is limited to the theme of revenge in terms of subject and the years 2009-2010 in terms of time. The discourse analysis method analyzed all episodes broadcasted in the first season of the series (33 episodes), covering the date range specified in the study. Discourse analysis examines language discourse, structure, functions, and usage patterns. This analysis aims to reveal the broader thought patterns that draw the structure of all texts rather than the ornamental patterns that constitute the structure of the sentence and are considered the field of interest of linguists (Marshall,

2005: 692). Discourse can be thought of as a field from which the intellectual process entirely stems. Discourse as an inclusive approach related to economic and political areas as well as ideological and cultural areas constitutes an area where all fields make sense of themselves, re-interpret, express, and engage with society. Along with linguistic components, other forms of expression are also included in the discourse. These forms of expression can be behavioral, visual, or semiotic. Although it is not possible to say that discourse is a practice independent of action, it is possible to say that all practices in human life are interactive and interconnected. Therefore, human practices' operational and discursive aspects can intersect through different contexts (Barış, 2003: 245). For this reason, it can be said that the discourse analysis method is interdisciplinary. Van Dijk does not deal with discourse only in the aspect of the sentence but examines it from many aspects, such as the form of interaction in the communication process, body language, and messages produced through images and meanings (Meyer, 2001: 20). In the 1980s, Van Dijk used discourse analysis to reveal the ideological elements in news texts. However, discourse analysis is frequently used in film reviews as well as social and cultural studies since it is a method that does not have a single standard formula and also deals with the structure of the language used in texts and speeches, as well as the communication process with its wide extent.

As a result of the discourse analysis made within the scope of the study, it is concluded that the series Ezel intensely contains the discourse of revenge in the context of macro and microanalysis. In addition, when the series is analysed schematically in the context of macrostructure, it is possible to say that it progresses on a patriarchal ground. While the media constructs reality, it also reproduces social reality and legitimizes ideological discourse. Hegemonic masculinity is reconstructed by maintaining the masculine domination existing in society in media content. In other words, “The acceptance of the society is reflected on the mass media, and the discourse of the mass media is reflected on the society” (Anbarlı, 2019: 83). In the example of Ezel, when the characteristics of male and female characters are examined, it is seen that male characters are active and in the foreground, while female characters are passive and in the background. This situation both reflects the existing gender discrimination in society and legitimizes this distinction. Within the scope of the study, when the syntactic structure of the dialogues, rhetoric and the actions of the characters in the film in the context of microstructure are evaluated holistically, it is seen that there are frequent discourses on revenge, which is an intense and provocative emotion, and it is encouraged. In the series, people who have been betrayed or wronged act with a sense of revenge and provide their own justice. It is forbidden by legal systems to punish people according to their own justice system, in other words, to provide their own justice. The problematic presentation of the feeling of revenge, which is the central theme of a series that broke the rating records many times in a row, like Ezel, has the potential to have negative consequences on the audience.

Araştırmacı Katkı Oranı: 1. yazar %, 50, 2. yazar % 50

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.